

DARBO BYLOMS NAGRINĖTI SPECIALIZUOTŲ TEISMŲ ĮSTEIGIMO LIETUVOJE GALIMYBĖS (2003)

Rėmėjas: Jungtinių Tautų vystymo programos Nacionalinis žmogaus teisių rėmimo ir apsaugos veiksmų planas

Tyrėjų grupė: V.Kalpokas, I.Mačernytė-Panomariovienė, J.Misiūnas, J.Undraitienė, V.Valeckaitė, F.Vitkienė

**MOKSLO DARBŲ
SAVADAS
1992 - 2006**

Tyrimas buvo atliktas siekiant nustatyti, ar tikslinga Lietuvos Respublikos teismų sistemoje steigti specializuotus teismus darbo byloms nagrinėti, ar egzistuoja galimybės tokius poreikius tenkinti. Tyrimo rėmuose buvo atlikta darbo bylų sprendimų reglamentuojančių Lietuvos Respublikos teisės aktų analizė, atliktas lyginamasis darbo teismų vaidmens užsienio valstybių teismų sistemose vertinimas, taip pat buvo atlikta ekspertų apklausa.

Tyrimo metu nustatyta, kad tarptautiniai bei Europos Sąjungos teisės aktai darbo ginčų nagrinėjimo klausimais neįtvirtina aiškiai išreikšto reikalavimo ar rekomendacijos steigti specializuotus teismus darbo byloms nagrinėti. Vis dėlto daugelyje užsienio valstybių teismų sistemų tokie specializuoti teismai yra įsteigti bendros kompetencijos teismų institucinėje sistemoje. Darbo ginčų nagrinėjimo procedūra šiuose teismuose yra mažiau formali, spartesnė ir mažiau kainuojanti, todėl toks teismas labiau prieinamas darbuotojams. Bylų teisena tokiuose specializuotuose teismuose pasižymi tam tikrais svarbiais ypatumais – kiekvienoje teisminio nagrinėjimo proceso stadijoje ar teisminės sistemos pakopoje pirmiausia siekiama sutaikyti ginčo šalis, kompromiso būdu užbaigti darbo konfliktą ir tuo pačiu užtikrinti socialinį stabilumą. Darbo bylas specializuotuose teismuose paprastai nagrinėja teismas, sudarytas iš teisėjų profesionalų, kurie specializuojasi darbo teisės srityje ir teisėjų neprofesionalų (neteisininkų), gerai išmanančių darbo santykių specifiką praktikoje.

Anketavimo būdu išaiškinus nuomonę teisėjų, prokurorų, advokatų, teisės mokslo įstaigų darbuotojų, kurių darbas susijęs su įstatymų, reglamentuojančių darbo teisės klausimus, taikymu, nustatyta, kad Lietuvos teisinė visuomenė, ypač teisinių įstaigų darbuotojai, taikantys darbo įstatymų normas savo darbo praktikoje, pasisako už darbo bylų nagrinėjimo kokybės ir operatyvumo didinimą, naujų pažangių teisinių priemonių įdiegimą, tačiau nepitaria specializuotų teismų darbo byloms nagrinėti įsteigimui, didesnė respondentų dalis palaiko siūlymus diegti darbo bylų specializaciją veikiančiuose teismuose.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, daroma bendra išvada, kad Lietuvoje netikslinga steigti atskirus, autonominius specializuotus teismus darbo byloms nagrinėti. Tačiau būtų tikslinga didesnių bendros kompetencijos teismų struktūrose sudaryti atskirus teismo padalinius (skyrius, kolegijas ir pan.), mažesniuose teismuose – paskirti atskirus teisėjus darbo byloms nagrinėti. Atsižvelgiant į nedidelį darbo bylų nagrinėjamų teismuose, skaičių, specializuotų teismo padalinių sudarymas ar teisėjų paskyrimas darbo byloms nagrinėti bendrosios kompetencijos teismų struktūrose nepareikalautų teisėjų skaičiaus didinimo, todėl pripažįstama, kad egzistuoja pakankamos galimybės tokia specializaciją įdiegti.